

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

Θ.Ε. ΕΛ.Π. 43:
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Θέμα 1ης

Ο ελληνικός αποικισμός κατά την αρχαϊκή/κλασική περίοδο και η τρέχουσα αποδημία ελλαδιτών (2008-2018): ομοιότητες και διαφορές.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Κεφάλαια

Θέμα 1ης.....	1
Εισαγωγή.....	3
Κεφάλαιο 1: Η μετανάστευση κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο.....	4
Κεφάλαιο 2. Νέα αποδημία και brain drain	6
Κεφάλαιο 2α. Αίτια Νέας αποδημίας.....	8
Κεφάλαιο 3: Ομοιότητες και διαφορές	10
Συμπεράσματα	12
Βιβλιογραφία.....	13

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Εισαγωγή

Η μετανάστευση αποτελεί μία σύνθετη διαδικασία, ενσωματωμένη στην ανθρώπινη ιστορία. Από τις απαρχές του ανθρώπινου βίου οι άνθρωποι μετακινούνται προκειμένου να ξεπεράσουν διαφόρων ειδών δυσκολίες καθώς και να εξασφαλίσουν βιώσιμες για τους ίδιους και τις οικογένειές τους συνθήκες. Στην παρούσα λοιπόν εργασία επιχειρείται η συγκριτική αποτύπωση σημαντικών μεταναστευτικών ρευμάτων που φαινομενικά μοιάζουν ασύνδετα, καθώς αφορούν σε διαφορετικές περιόδους της ιστορίας, ωστόσο, όπως αναδεικνύεται και στη συνέχεια μπορούν να βρεθούν ομοιότητες κυρίως σε ότι αφορά τους προσελκυστικούς και απωθητικούς παράγοντες από τις χώρες προέλευσης προς τις χώρες προορισμού.

Όπως λοιπόν θα δούμε και στη συνέχεια, και τα δύο μεταναστευτικά ρεύματα που θα εξετάσουμε αφορούν σε ομαδική και εν πολλοίς μαζική μετανάστευση που βασίστηκαν κατά βάση σε κοινωνικά και οικονομικά αίτια, χωρίς να παραγνωρίζεται οι διαφορετική εποχή και το διαφορετικό κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Έτσι, η παρούσα εργασία δομείται σε τρία κεφάλαια: στο πρώτο εξετάζονται οι μεταναστευτικές ροές κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο, στο δεύτερο τα ρεύματα κατά την περίοδο της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης του 21^{ου} αιώνα, ενώ στο τρίτο επιχειρείται μια συγκριτική αποτίμηση των δύο αυτών ρευμάτων, εστιάζοντας στις ομοιότητες και διαφορές τους. Ωστόσο, στην ιστορία της ελληνικής διασποράς –όπως θα δούμε και στη συνέχεια– επενεργούν συγκεκριμένες και ετερόκλητες ιδιομορφίες μιας και οι Έλληνες υπήρξαν ανέκαθεν λαός που οι μεταναστευτικές διαδικασίες ήταν ενσωματωμένες στη φύση τους.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Κεφάλαιο 1: Η μετανάστευση κατά την αρχαϊκή και κλασική περίοδο.

Όπως σημειώθηκε και στην εισαγωγή η κατάσταση στην οποία περιήλθε ο ελλαδικός χώρος μετά την κατάρρευση των μυκηναϊκών βασιλείων οδήγησε σε μια μακρά περίοδο ύφεσης, η οποία εκτονώθηκε κατά τον 8^ο αιώνα με τον Β' αποικισμό. Η κίνηση αυτή είχε τα χαρακτηριστικά οργανωμένης επιχείρησης με τις μεταναστευτικές ροές να περαιώνονται σε ολόκληρη τη μεσογειακή λεκάνη και κυρίως στην ιταλική χερσόνησο, τα μικρασιατικά παράλια και τον Εύξεινο πόντο και αργότερα στη δεύτερη φάση του προς τη Δ. Ευρώπη (Ζυμή, 2002: 71). Οι μεταναστευτικές ροές της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου μπορούν να χωριστούν σε υποπεριόδους. Έτσι κατά τον 8^ο αιώνα ιδρύονται κυμαϊκές αποικίες στο νότο της ιταλικής χερσονήσου και στη Σικελία. Αργότερα και κυρίως από τον 7^ο παρατηρούνται μεταναστευτικές ροές προς τη Β. Αφρική και τον δυτικό μεσογειακό χώρο καθώς και τον Εύξεινο Πόντο. (Ζυμή, 2002: 69-71). Σημαντικές αποικίες στην περιοχή της σημερινής Γαλλίας είναι η Μασσαλία αλλά και το Εμπόριο, στην Ιβηρική Χερσόνησο. Και οι δύο αναδείχτηκαν σε σημαντικά κέντρα του ελληνισμού στη δυτική Μεσόγειο (Ζυμή, 2002: 92-93).

Ως βασικές αιτίες της μεταναστευτικής διαδικασίας λογίζονται όπως γίνεται κατανοητό, η ανάγκη για τη διεύρυνση των εμπορικών οδών καθώς και η πρόσβαση σε πρώτες ύλες για την ανόρθωση και ανάκαμψη των οικονομιών των εν λόγω κοινωνιών με κάποιους να αναφέρουν και τους δημογραφικούς παράγοντες (Ζυμή, 2002:74). Πέρα όμως από τους οικονομικούς και στρατιωτικούς λόγους, την επιλογή νέου τόπου εγκατάστασης βάραιναν και πολιτικοί λόγοι, μιας και κατά την αρχαϊκή εποχή το δικαίωμα του πολίτη ήταν άμεσα συνδεδεμένο με τη κατοχή γης· δηλαδή με την ιδιοκτησία. Άρα όσοι δεν είχαν στην κατοχή τους εκτάσεις γης αναγκάζονταν εκ των συνθηκών να μετακινηθούν προκειμένου να γίνουν γαιοκτήμονες (Ζυμή, 2002: 76). Σε ο, τι αφορά στη διαδικασία της μεταναστευτικής ροής εδώ υπάρχει κάποιος

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

επικεφαλής, ο οικιστής, παράμετρος που δεν παρατηρείται σε άλλα ρεύματα (δηλαδή ο οργανωμένος χαρακτήρας της μετανάστευσης) και ο οποίος είναι υπεύθυνος με τις διαδικασίες που συνδέονται με την εύρυθμη λειτουργία του νέου τόπου εγκατάστασης. (Ζυμή, 2002: 77). Αξιζει επίσης να αναφερθούμε και στις σχέσεις αποικίας - μητρόπολης που όπως φαίνεται και από τα αρχαιολογικά τεκμήρια είχαν μια στενή και άρρηκτα σχέση. (Ζυμή, 2002: 79).

Κατά την κλασική περίοδο ο αποικιστικός χαρακτήρας διαφοροποιείται από εκείνον της αρχαϊκής περιόδου καθώς εδώ (στην κλασική εποχή) πρωταγωνιστούν κυρίως δύο δυνάμεις (Αθήνα και Μακεδονία) με την πρώτη να επιχειρεί να ανακόψει τις δραστηριότητες της δεύτερης και γι' αυτό να εγκαθιστά κληρούχους σε περιοχές του σημερινού βόρειου ελλαδικού χώρου (Ζυμή, 2002: 88) πετυχαίνοντας την εδραίωση της κυριαρχίας της στον ελλαδικό βορρά και ταυτόχρονα πέτυχε να εξασφαλίσει πρόσβαση σε άφθονες πρώτες ύλες και μεταλλεύματα. Προς τα τέλη του 5^{ου} αιώνα όταν πλέον η ισχύς της αθηναϊκής ηγεμονίας υποχωρεί αναδύεται σαν δύναμη του ελλαδικού χώρου η Μακεδονία. Οι επικεφαλής του μακεδονικού κράτους ίδρυσαν αποικίες στην Ιλλυρία και τη θρακική χερσόνησο σε εμπορική βάση αλλά και με στόχο την αποσυμφόρηση του κράτους από παρελκυστικές πολιτικές και τακτικές αντιφρονούντων καθώς και για τον στρατιωτικό και διοικητικό έλεγχο των εν λόγω περιοχών. Ωστόσο έντονη υπήρξε και η ώσμωση των Μακεδόνων -με τους λαούς που κατέκτησαν- σε πολιτισμικό επίπεδο (Ζυμή, 2002: 93, 94).

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Κεφάλαιο 2. Νέα αποδημία και brain drain

Παραδοσιακά η Ελλάδα ήταν χώρα αποστολής μεταναστών, κυρίως εξαιτίας των περιορισμένων οικονομικών διεξόδων του ελληνικού κράτους. Κατά το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα, οι μεταναστευτικές ροές από το ελληνικό κράτος περιορίστηκαν και η διεθνής συγκυρία των δεκαετιών του 1970 και 1980 οδήγησε μεγάλο αριθμό Ελλήνων (κυρίως από εκείνους που είχαν μετακινηθεί κατά τη διάρκεια της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου) στην επιστροφή στην πατρίδα. Τους οδήγησε δηλαδή στην ολοκλήρωση του μεταναστευτικού κύκλου και στην παλιννόστηση. Η δεκαετία του 1970 περιέχει σημαντικά γεγονότα με διεθνή αντίκτυπο που επηρέασαν και την ελληνική κοινωνία και οικονομία. Πέρα από την πτώση της δικτατορίας, που εκ των πραγμάτων αύξησε τις ροές παλιννόστησης, η διεθνής οικονομική ύφεση, εξαιτίας της πετρελαϊκής κρίσης συνέβαλε επίσης στην αύξηση των ροών παλιννόστησης. (Κόντης, 2003: 46, 48 & Λαμπριανίδης, Συκάς 2021: 97-98)

Η Ελλάδα έκτοτε (από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 μέχρι την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα) βίωσε μια διαφορετική πραγματικότητα και από χώρα αποστολής μεταναστών έγινε χώρα προσέλκυσης/ υποδοχής μεταναστών. Δηλαδή κατά τη διάρκεια του τελευταίου τέταρτου του 20ού αιώνα μέχρι και τα πρώτα χρόνια του 21^{ου} η αποδημία από την Ελλάδα ήταν σπάνιο φαινόμενο και το μεταναστευτικό απόθεμα στους παλιούς προορισμούς μεταναστών παρέμενε σταθερό (Κόντης, Φακιάλας 2002β: 322). Τα τελευταία, όμως χρόνια, με το ξέσπασμα της διεθνούς οικονομικής κρίσεως που ξεκίνησε το 2008 και ήρθε στην Ελλάδα μέσα στα επόμενα χρόνια, επανήλθε το φαινόμενο της μετανάστευσης. Αυτή τη φορά, ωστόσο, αφορά στη φυγή επιστημονικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης. Δηλαδή υπάρχει μια ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στα άτομα που μεταναστεύουν κατά την περίοδο 2008-2018/2021 συγκριτικά με εκείνους που μετανάστευαν κατά την πρώτη

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

μεταπολεμική περίοδο (Κουπαράνης 2017 και Λαμπριανίδης, Συκάς, 2021: 107-113)

Επομένως κατά τη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα σαν συνέπεια της τρέχουσας πολιτικής και οικονομικής συγκυρίας, παρατηρείται ένα εξίσου μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων προς το εξωτερικό, το οποίο έχει σαν συνέπεια τη βαθμιαία δημογραφική κατάρρευση της ελληνικής κοινωνίας (ΣΕΒ, 2018: 1, 5) Αυτή τη φορά οι μεταναστευτικές ροές και τα αντίστοιχα μεταναστευτικά ρεύματα κατευθύνονται όχι μόνο σε ενδοευρωπαϊκούς προορισμούς (πραγματοποιώντας δηλαδή ενδοκοινοτική μετανάστευση), αλλά κινούνται διεθνώς -και σε υπερπόντιους δηλαδή προορισμούς, αφού τα ρεύματα είναι πολυποίκιλα. Η αλήθεια είναι πως οι μετακινήσεις γίνονται κυρίως προς τις ευρωπαϊκές χώρες εκμεταλλεόμενοι τις ευνοϊκές συνθήκες που υπαγορεύουν οι διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης, για την ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων και την ελεύθερη εγκατάσταση (Παπαγιάννης 2003: 26). Δηλαδή, η πλειονότητα των Ελλήνων θα μετακινηθεί κυρίως εντός Ευρώπης, καταλήγοντας σε συγκεκριμένες χώρες της Βόρειας και Δυτικής Ευρώπης (βλ. ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων, Παπαγιάννης 2003: 26 και Λαμπριανίδης, Συκάς, 2021: 98-99). Μετακινήσεις, ωστόσο, παρατηρούνται και προς τις χώρες του αραβικού κόσμου ή και υπερπόντιους προορισμούς με τις ΗΠΑ και την Αυστραλία να κυριαρχούν (Χριστοδούλου 2017)

Η νέα αποδημία είναι συνδεδεμένη με τη «διαρροή εγκεφάλων», το φαινόμενο που στη διεθνή βιβλιογραφία εντοπίζεται με τον όρο brain drain και αφορά στη μετανάστευση εξειδικευμένου και άριστα καταρτισμένου εκπαιδευτικού δυναμικού. Ο όρος δηλαδή περιγράφει τη φυγή εξειδικευμένων ατόμων από λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, προς αυτές με ισχυρότερη οικονομία. (Λαμπριανίδης, Συκάς 2021: 117). Μια διαδικασία, που όπως γίνεται κατανοητό, απειλεί τις δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης των χωρών που την υφίστανται. Το συγκεκριμένο εργατικό δυναμικό δεν αντιμετωπίζει τα προβλήματα κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης των προηγούμενων

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

μεγάλων μεταναστευτικών ρευμάτων είτε των αρχών του 20ού αιώνα είτε προς τις ΗΠΑ και τον Καναδά είτε προς την Αυστραλία. Ούτε βέβαια αντιμετωπίζει αντίστοιχα προβλήματα περιθωριοποίησης, καθώς μπορεί να επικοινωνήσει σε παραπάνω από μια γλώσσες πλην της μητρικής και έτσι η εγκατάστασή τους σε κάποια άλλη χώρα είναι ευκολότερη, όπως προκύπτει από την κατάσταση επιπολιτισμού (Κόντης, Φακιολάς 2002β: 322).

Τέλος, ας σημειωθεί πως τη φορά αυτή το εργατικό δυναμικό που αποφασίζει να μετακινηθεί, δεν είναι αγροτικής προέλευσης με στοιχειώδη εκπαίδευση όπως ήταν στις αρχές του 20ού αιώνα (που κατά κανόνα κατευθύνονταν προς τις Η.Π.Α. και από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 στην Αυστραλία) ή στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, (κυρίως προς τη Γερμανία και τις Κάτω Χώρες) αλλά ένα εργατικό δυναμικό αστικής, κυρίως, προέλευσης, άριστα εκπαιδευμένο και καταρτισμένο, καθώς, σχεδόν στο σύνολό του είναι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, κατέχει μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών, ενώ έχει έμφαση στη γλωσσομάθεια (Λαμπριανίδης, Συκάς 2021: 117, 118-119).

Κεφάλαιο 2α. Αίτια Νέας αποδημίας.

Γενικότερα, η μετανάστευση (όπως και η παλιννόστηση) είναι αποφάσεις του μεταναστευτικού δυναμικού που βασίζονται στην ανάλυση του οφέλους και του κόστους μιας πιθανής μετανάστευσης (Κοντης, Α. Και Φακιολας, Ρ., 2002: 29-31). Η οικονομική κρίση που ενέσκηψε στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία, είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων· πέρα από τους οικονομικούς παράγοντες, τη διαφθορά και την αναποτελεσματικότητα του δημοσίου τομέα θα πρέπει να μετρηθεί και η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσφέρει αξιοκρατία, καθώς ακόμα και σήμερα βασίζεται σε ένα πελατειακό κράτος, την παραοικονομία και τη διαφθορά. Να σημειωθεί ωστόσο ότι η μετανάστευση υψηλής ειδίκευσης δεν δημιουργήθηκε την τελευταία δεκαετία, απλά η συγκυρία της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

επέτεινε την αρνητική συγκυρία (Λαμπριανίδης, Συκάς 2021: 97, 101, 106, 127-128).

Η νέα αποδημία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα από τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα της σύγχρονης διασποράς, δίπλα σε εκείνο των υπερπόντιων χωρών, του πρώτου μισού του 20ού αιώνα αλλά και εκείνο της μεταπολεμικής περιόδου, που έγινε στη βάση διακρατικών συμφωνιών με τις χώρες της Δ. Ευρώπης και κυρίως με τη Γερμανία (Κόντης 2003: 47). Ωστόσο η σημερινές μεταναστευτικές ροές συνδέονται ευθέως με την πληθυσμιακή συρρίκνωση και τη γήρανση του πληθυσμού, συνθήκη που δεν δείχνει να ανατρέπεται εάν δεν ληφθούν σοβαρά μέτρα (ΣΕΒ, 2018: 1-3)

Μία ακόμη αιτία της νέας αποδημίας είναι το μεγάλο μισθολογικό χάσμα, ιδίως για το υψηλά καταρτισμένο και άριστα εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, αλλά και για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας: όσο μάλιστα οι μισθοί για αυτές τις κατηγορίες εργαζομένων παραμένουν χαμηλοί το φαινόμενα της νέας αποδημίας και ιδιαίτερα της μετανάστευσης υψηλής ειδίκευσης, δεν αναμένεται να αποχωρήσει (Μανιφάβα 2016 και Λαμπριανίδης, Συκάς, 2021). Οι διαφορές στα επίπεδα μισθών ανάμεσα στις διάφορες χώρες και κυρίως ανάμεσα στη χώρα προέλευσης και τη χώρα προορισμού αλλά και οι κοινωνικές διακρίσεις εν γένει αποτελούν την κυριότερη, ίσως, αιτία της αποδημίας. Ωστόσο το γεγονός της μετανάστευσης υψηλής ειδίκευσης έχει συνέπειες τόσο για τη χώρα προέλευσης τόσο για τη χώρα υποδοχής (Λαμπριανίδης, Συκάς 2021: 45-49, ΣΕΒ, 2018: 4, 12).

Στη σύγχρονη εποχή ένα από τα αίτια της ανεργίας (παράγοντας μετανάστευσης ή απωθητικός παράγοντας) είναι και η απουσία σύνδεσης της αγοράς εργασίας με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, καθώς σχολές με μηδενική ή ελάχιστη απορρόφηση από την αγορά εργασίας εξακολουθούν να προτιμώνται για σπουδές από τους Έλληνες φοιτητές. Η παραπάνω πρακτική είναι γνωστή στις χώρες του πυρήνα της οικονομίας αφού συχνά καταβάλουν προσπάθειες να προσελκύσουν εργατικό δυναμικό εξειδικευμένο από άλλες οικονομίες

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

(brain gain) (Λαμπριανίδης, Συκάς 2021: 45-46) Συμπερασματικά ίσως θα έπρεπε να επισημανθεί η απουσία ζήτησης υψηλής ποιότητας και ειδίκευσης εργατικού δυναμικού από την ελληνική οικονομία. Για το λόγο αυτό υπάρχουν οι σκέψεις παροχής κινήτρων και κοινωνικών και μισθολογικών προκειμένου σταδιακά να επιστρέψει ένας σημαντικός αριθμός ατόμων ιδίως όσοι έχουν αποκτήσει ειδικές δεξιότητες κατά την παραμονή τους στο εξωτερικό, τις χώρες δηλαδή προορισμού (ΣΕΒ, 2018: 1)

Κεφάλαιο 3: Ομοιότητες και διαφορές

Νωρίτερα εξετάστηκαν συγκεκριμένες μεταναστευτικές ροές που συνδέονται με την ιστορία του ελλαδικού χώρου και του ελληνισμού. Μπορεί σε απόλυτες τιμές οι παράγοντες αποδημίας να εντοπίζουν ομοιότητες καθώς οι κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες είναι συχνά αίτιο αποδημίας (Κόντης, Φακιολάς, 2002: 23, 30), πρέπει, ωστόσο, να τονιστεί πως το χρονικό χάσμα ανάμεσα στα δύο αυτά ρεύματα είναι τόσο μεγάλο ώστε οι ιστορικές συνθήκες μετακίνησης από τη χώρα προέλευσης στη χώρα υποδοχής να διαφοροποιούνται. Αρχικά, κρίνεται απαραίτητο να επισημάνουμε πάλι τη διαφοροποίηση ανάμεσα στην αποικία, όπου οι μετανάστες μετέβαιναν σε μια νέα -συνήθως ακατοίκητη- περιοχή και υπήρχε άμεση διοικητική εξάρτηση από τη μητρόπολη. Στην περίπτωση της μετανάστευσης την περίοδο του brain drain, έχουμε εγκαταστάσεις εκτός της ελληνικής επικράτειας, όπως σημειώθηκε και στο δεύτερο κεφάλαιο, ωστόσο, εδώ πλέον έχουμε εθνικά ομοιογενή πληθυσμό (Κόντης, Φακιολάς, 2002: 36).

Αν θα μπορούσε να εντοπιστεί μία ομοιότητα αυτή δεν είναι άλλη από τον γεωγραφικό χώρο καθώς και τα δύο ρεύματα- μεταναστευτικές ροές συνέβησαν εν μέρει σχεδόν στον ίδιο γεωγραφικό χώρο (Δυτική Ευρώπη, παράλια Μεσογείου), όπως σημειώνει ο Σιάμπος (2002: 136). Άλλωστε, οι νέοι που μετακινούνται από τον ελλαδικό χώρο προς τη Δύση και κυρίως προς τις ισχυρές οικονομίες στην Δ. Ευρώπη προέρχονταν από συγκεκριμένες

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

κοινωνικές και οικονομικές ομάδες και σε μεγάλο βαθμό μπορούν να ενσωματωθούν γρηγορότερα στις συνήθειες των χωρών αυτών λόγω ευρωπαϊκού πολιτισμού (Λαμπριανίδης, Συκάς, 2021: 61).

Ως εκ τούτου εξαιτίας τους διαφορετικού χρονολογικού και ιστορικού πλαισίου καθώς και των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών που είναι υπεύθυνες για τις εν λόγω μεταναστευτικές ροές οι περιπτώσεις αυτές –επαναλαμβάνουμε– δεν είναι συγκρίσιμες. Διαφορές παρατηρούνται επίσης στους βαθμούς ενσωμάτωσης και αφομοίωσης, αφού στην περίπτωση των αποικιών, οι άποικοι στις νέες τους εγκαταστάσεις, είχαν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τις κοινωνικές εξελίξεις. Αντίθετα στην περίπτωση των μεταναστών της μετανεωτερικότητας και κυρίως της εποχής της 4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης, σταδιακά πραγματοποιείται συνολικά η εξής διαδικασία: την αρχική περιθωριοποίηση, διαδεχόταν η οικονομική ενσωμάτωση και στη συνέχεια η κοινωνική ενσωμάτωση και τελικά η αφομοίωση, σπανιότατα δε, ο επιπολιτισμός. Και αυτό, παρά το γεγονός ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων, (σχετικά με τις περιοχές όπου κατευθύνονται οι μεταναστευτικές ροές), το ισχυρό μεταναστευτικό απόθεμα (δηλαδή η παρουσία κοινοτήτων είτε από προηγούμενες ροές είτε μέσω των σύγχρονων ροών) και άρα η δικτύωση σε επίπεδο γλώσσας και συνθηθειών είναι ικανοποιητική και εύκολη (Κόντης, Φακιολάς, 2002: 29, 32-33).

Στην τρέχουσα συγκυρία ωστόσο, δεν μπορούμε να εξετάσουμε την αποτελεσματικότητα γύρω από τις αφομοιωτικές διαδικασίες αφού οι τελευταίες απαιτούν ένα μακρύ χρονικό διάστημα προκειμένου να εξεταστεί η δυναμική τους. Όμως οι εφαρμογές του πολιτισμού και η δημιουργία διαπολιτισμικών και όχι πολυπολιτισμικών κοινοτήτων δείχνουν να ξεπερνούν το μοντέλο αυτό ή τουλάχιστον να περιορίζουν τη δυναμική του (Κόντης, Α. Και Φακιολάς, Ρ., 2002 : 33-34)

Επίσης, κάτι που αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, σε ο, τι αφορά στη διαδικασία της μεταναστευτικής ροής του δεύτερου αποικισμού: εδώ υπάρχει

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

κάποιος επικεφαλής, ο οικιστής, διαδικασία που δεν παρατηρείται σε άλλα ρεύματα.. Επίσης θα πρέπει να επισημανθεί πως οι εγκαταστάσεις και η ίδρυση αποικιών της αρχαϊκής περιόδου στην ιταλική χερσόνησο δεν έχουν καμία σχέση με τις μεταγενέστερες και κυρίως αυτές του 21^{ου} αιώνα (Ζυμή, 2002: 14). Ομοιότητες θα μπορούσαν να εντοπιστούν στον άξονα αποικία-μητρόπολη, αφού και στις ροές της περιόδου 2008-2018/2021 εντοπίζεται στενή σχέση του τόπου εγκατάστασης με τον γενέθλιο τόπο, αφού η τεχνολογία (social media κλπ) λειτουργεί βοηθητικά στη σχετική διαδικασία. Η τεχνολογία είναι ο ίδιος ακριβώς παράγοντας μέσω του οποίου επιχειρήθηκε η συγκράτηση ή ακόμα και η επιστροφή του μεταναστευτικού δυναμικού υψηλής ειδίκευσης (Λαμπριανίδης, Συκάς, 2021: 132-134).

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκαν δύο διαφορετικές μεταναστευτικά ρεύματα τις ελληνικής ιστορίας. Παράς το γεγονός ότι οι ροές αφορούν σε διαφορετικές χρονολογικές περιόδους, μπορέσαμε να εντοπίσουμε και να αναδείξουμε ορισμένους κοινούς τόπους, κυρίως γεωγραφικούς, που είναι παρόντες σε κάθε παρόμοια μεταναστευτική διαδικασία. Είδαμε ότι η παρουσία των μεταναστευτικών κυμάτων και ροών είναι ενσωματωμένη στην ανθρώπινη φύση και πως διαχρονικά οι άνθρωποι μετακινούνται προκειμένου να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο ή της συνθήκες ζωής τους ή ακόμα και για να ξεφύγουν από μια δυσάρεστη οικονομική, κοινωνική, πολιτική κλπ κατάσταση. Μέσα από αυτές τις τρεις μεταναστευτικές ροές είδαμε πως η μεταναστευτική διαδικασία είναι συνήθως ομαδική και μαζική, ενώ αρκετά συχνά έχει μόνιμη διάρκεια, ιδίως εάν η περιρρέουσα ατμόσφαιρα και οι κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες συνηγορούν σε κάτι τέτοιο. Παρουσιάσαμε επίσης διαδικασίες μέσω των οποίων ένα μεταναστευτικό κύμα μπορεί να έχει οργανωμένη μορφή ή όχι. Σε ότι αφορά τα κίνητρα της αποδημίας και εδώ

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

αναδείχτηκαν ορισμένες ομοιότητες σε ότι αφορά τους προσελκυστικούς και απωθητικούς παράγοντες.

Βιβλιογραφία

Ζυμη, Ε., (2002), «Ο ελληνισμός αποικισμός από το 700 ως το 31 π. Χ.», στο: Βογαζιανός - Ρου, Στ. κ.ά., *Ελληνισμός της Διασποράς*, τ. Α', Πάτρα, εκδ. Ε.Α.Π.

Κοντής, Α. Και Φακιολάς, Ρ., (2002), «Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις», στο: Βογαζιανός - Ρου, Στ. κ.ά., *Ελληνισμός της Διασποράς*, τ. Α', Πάτρα, εκδ. Ε.Α.Π.

Κόντης Α., Φακιολάς Ρ., (2002β) «Συμπεράσματα και τελικές παρατηρήσεις» στο Ρ. Φακιολάς, Στ. Κωνσταντινίδης, *Ο Ελληνισμός της Διασποράς στις Υπερπόντιες χώρες, Αφρική και Μέση Ανατολή*, τ. Γ' Πάτρα: Ε.Α.Π.

Κόντης Αντ. (2003) «Οι Έλληνες στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας», στο Παπαγιάννης Δ., Κόντης Α., κ.ά. *Ελληνισμός της Διασποράς στην Ευρώπη* τ. Β', Πάτρα: Ε.Α.Π.,

Κουπαράνης Παναγιώτης «Από τον γκασταρμπάιτερ στο νέο μετανάστη» DW <https://www.dw.com/el/%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%BF%CE%BD-%CE%B3%CE%BA%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%81%CE%BC%CF%80%CE%AC%CE%B9%CF%84%CE%B5%CF%81-%CF%83%CF%84%CE%BF-%CE%BD%CE%AD%CE%BF-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B7/a-40980899> (ημ. Επίσκ 15-10-2021)

Μανιφάβα Δ., «Η Ελλάδα “εξάγει” ανθρώπινο κεφάλαιο» στο *Καθημερινή* 20-7-2016, <http://www.kathimerini.gr/868059/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/h-ellada-e3agei-an8rwpino-kefalaiο> (ημ. Επίσκεψης 15-10-2021).

Σιαμπος, Γ., (2002), «Ο ελληνισμός από την εποχή της ρωμαϊοκρατίας μέχρι σήμερα», στο: Βογαζιανός - Ρου, Στ. κ.ά., *Ελληνισμός της Διασποράς*, τ. Α', Πάτρα, εκδ. Ε.Α.Π.

Χριστοδούλου Κ. (2017) Χάρτης: «Πόσοι (και πού) είναι οι Έλληνες του εξωτερικού» στο <https://www.news247.gr/kosmos/chartis-posoi-kai-poy-einai-oi-ellines-toy-exoterikoy.6482970.html> ημ. Επίσκ. 15-10-2021

ΣΕΒ, (2018), «SOS: Ο πληθυσμός της χώρας μειώνεται και γερνάει», στο: *Εβδομαδιαίο δελτίο για την ελληνική οικονομία*, τχ 164

Λαμπριανίδης, Λ. και Συκας, Θ. (2021) *Brain Drain στην Ελλάδα. Μία περίπτωση μετανάστευσης υψηλής ειδίκευσης*, Πάτρα, ΕΑΠ.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΑΡΝΟΣ
Online Education

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!